

Kennis delen over privacy

Sinds de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in mei 2018 leven er, zeker in de wereld van passend onderwijs, veel vragen over privacy. Reden voor het Steunpunt Passend Onderwijs om een kennisdelingsbijeenkomst over privacy en gegevensuitwisseling te organiseren. Zo'n 150 deelnemers komen daarvoor op 9 mei 2019 naar de Eenhoorn in Amersfoort. Na de plenaire inleiding van Job Vos, senior adviseur privacy bij Kennisnet, verspreiden de deelnemers zich over vijf workshops.

Mag ik dit onderzoeksrapport gewoon mailen naar jeugdhulp? Kunnen we die foto's wel of niet gebruiken in het schoolplan? En mag de leerplichtambtenaar het ziekteverzuim van een leerling registreren in het systeem van de gemeente? Sinds de invoering van de AVG hebben scholen en samenwerkingsverbanden allerlei vragen over privacy. "Veel mensen denken dat er 'niks meer mag', maar dat is absoluut niet het geval", stelt Vos. "Wél moeten we de dingen veel beter afspreken en regelen dan voorheen."

Digitale samenleving

Waarom dat van groot belang is, maakt Vos in zijn lezing glashelder. Niet alleen door erop te wijzen dat het recht op privacy een mensenrecht, een grondrecht is, maar ook door een klein bewustmakingsexperimentje uit te voeren met de zaal: op zijn vraag wie er een mobiele telefoon heeft, gaan alle 150 handen omhoog. En dan: wie heeft er *geen* account op LinkedIn? Op Facebook, op Instagram? En wie maakt er geen gebruik van Whatsapp? Er verdwijnen steeds meer handen, totdat er uiteindelijk één hand overblijft van iemand die geen smartphone heeft en de telefoon uitsluitend gebruikt om te bellen en te sms'en.

Conclusie? We leven in een digitale samenleving waarin alles met elkaar is verbonden, iedereen alles met iedereen deelt en waarin we zeer afhankelijk zijn van technologie, elektronica en internet. Dat dit kwetsbaarheid en privacy-risico's met zich meebrengt weet inmiddels iedereen. Vos: "Als we inzien dat privacy ons allemaal aangaat, kunnen we in actie komen, nadenken over onze afhankelijkheden en bewuste keuzes maken."

Regel het!

En daar kan de AVG ons bij helpen, zo blijkt uit het betoog van Vos. Want daarmee zijn onze privacyrechten versterkt en uitgebreid en is er meer toezicht gekomen op de naleving van privacyregels. Organisaties hebben meer verantwoordelijkheden en moeten zaken regelen. Zo moeten besturen van scholen en samenwerkingsverbanden de privacy van leerlingen, ouders en medewerkers garanderen en moeten ze zorgen voor een goede informatiebeveiliging.

Om scholen te ondersteunen bij het regelen van de informatiebeveiliging en privacy (IBP) heeft Kennisnet een [IBP-stappenplan](#) ontwikkeld, vertelt Vos. Door vijf stappen te doorlopen passeren alle relevante aspecten van IBP de revue: van bewustwording en risicobeperking tot wachtwoordenbeleid, afspraken over sociale media, gebruik van foto's en videobeelden en cameratoezicht.

Toestemming

Zeker passend onderwijs is privacygevoelig, omdat er bij een leerling vaak meerdere organisaties zijn betrokken die informatie met elkaar uitwisselen. Daarom is er op initiatief van het Steunpunt Passend Onderwijs een [digitale privacytool](#) ontwikkeld, die duidelijkheid geeft over wat samenwerkingsverbanden, schoolbesturen en scholen moeten regelen op het gebied van passend onderwijs en privacy.

'Toestemming' speelt daarbij een centrale rol, vertelt Vos. Zo moeten ouders bijvoorbeeld toestemming geven voor het uitwisselen van gegevens. En dat heeft meer om het lijf dan het ondertekenen van een algemene akkoordverklaring, legt Vos uit. Zo moet het heel duidelijk en specifiek zijn waar de ouders precies toestemming voor geven en hoe lang deze toestemming geldig is. Dat betekent overigens niet dat er ingewikkelde formulieren moeten worden gebruikt, want de ouders mogen ook mondeling toestemming geven, vertelt Vos. "Als je dat maar kunt aantonen!

Je moet dat dus bijvoorbeeld in een e-mail schriftelijk bevestigen.” Ook wijst Vos erop dat we ons bewust moeten afvragen wélke informatie precies moet worden uitgewisseld. Is het noodzakelijk om het hele rapport te sturen? Of is alleen een onderdeel daarvan relevant? En zo zijn er nog talloze privacykwesties die bij passend onderwijs een rol spelen of die we moeten regelen, bijvoorbeeld bij de TLV-aanvraag en bij verzuim. Maar gelukkig hoeven we het privacywiel niet zelf uit te vinden. Naast de hiervoor genoemde instrumenten, wijst Vos de deelnemers ook nog op [het kennisdossier AVG](#) van Ingrado, de [Handreiking voor pedagogen in het onderwijs](#) van de NVO en de [Handreiking gegevensuitwisseling](#) van het NJI.

Preventie schoolverzuim

Eén van de workshops waar de deelnemers na de plenaire lezing van Vos voor kunnen kiezen, gaat over ‘Preventief werken en de rol van leerplicht’. Lia de Beer, juridisch adviseur van Ingrado en Guillermo Holman, beleidsmedewerker onderwijs van de VNG, verzorgen deze workshop. Het is duidelijk, zo blijkt uit het betoog van De Beer: de leerplichtambtenaar kan een belangrijke preventieve functie vervullen bij de bestrijding van schoolverzuim, onder meer door aan scholen advies en voorlichting te geven en deel te nemen aan het zorgadviesteam (ZAT) of multidisciplinair overleg (MDO). Door het verhaal van De Beer lopen twee rode draden: het belang van de DUO-melding en het belang van goede afspraken en samenwerking tussen leerplichtambtenaren en scholen.

Om als leerplichtambtenaar te kunnen optreden, is het noodzakelijk dat scholen het verzuim hebben gemeld via het verzuimloket van DUO. Immers, alleen als er sprake is van een DUO-melding, mag de leerplichtambtenaar zaken vastleggen in de gemeentelijke administratie. Op grond van de AVG mogen scholen overigens uitsluitend bijzondere persoonlijke gegevens aan DUO doorgeven die zijn gerelateerd aan het verzuim.

In het kader van preventie adviseert De Beer leerplichtambtenaren om met scholen af te spreken dat zij verzuim ook via DUO melden als het (nog) onder de wettelijke termijn van 16 uur in 4 weken ligt. Komt de leerling de afspraken met de school niet na en blijft hij verzuimen, dan nodigt de school de betreffende leerling uit voor een gesprek waarbij ook de leerplichtambtenaar aanwezig is (preventief verzuimspreekuur). De leerplichtambtenaar wijst de leerling op de consequenties als hij blijft verzuimen. Dankzij de DUO-melding is er een wettelijke grond om zo nodig maatregelen te nemen. De Beer: “Je kunt in het kader van preventie natuurlijk sowieso het gesprek aangaan, maar je moet je realiseren dat je zonder DUO-melding niks kunt vastleggen. Maak daarom afspraken met scholen over vroegtijdige melding van verzuim via DUO.”

Pilot Amsterdam

Ook bij geoorloofd verzuim kan de leerplichtambtenaar een rol vervullen, zo blijkt uit de presentatie van Holman, die ingaat op de ervaringen van de pilot Thuiszittersaanpak in Amsterdam. De aanpak is gericht op de bestrijding van zowel geoorloofd als ongeoorloofd verzuim. Holman: “Elk verzuim is reden voor een gesprek; dat is het uitgangspunt van deze pilot.”

Kern is dat de rol van de school is versterkt en dat de gemeente faciliteert. Scholen voeren een ziekteverzuimbeleid volgens de M@zal Aanpak, er is één gezamenlijk registratiesysteem en partijen worden getraind in het realiseren van een betrouwbare administratie. De leerplichtambtenaar kijkt mee in de zorgadministratie van de school. De betrokken partijen – samenwerkingsverbanden, scholen, leerplicht – hebben vanuit hun functie en wettelijke taak toegang tot de leerlingengegevens en de uitwisseling van gegevens is gelegitimeerd door de uitvoering van ieders wettelijke taak. De uitwisseling wordt geregeld via convenanten.